

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

**Ziņojums
par horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” īstenošanu
Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu
ietvaros**

01.-12.2011.

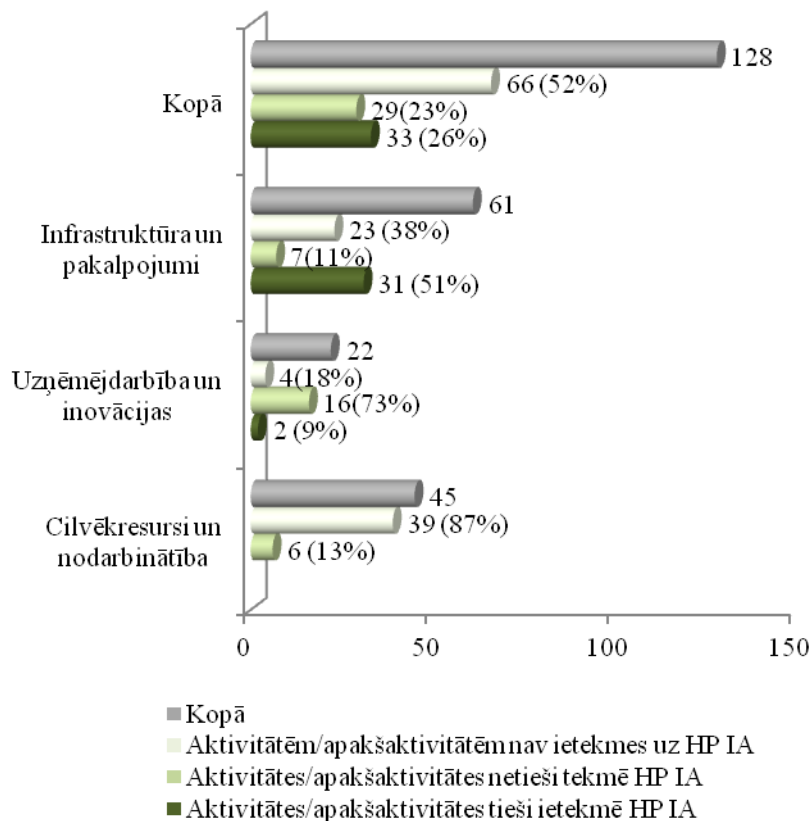
Satura rādītājs

1. IEVADS	3
2. VALSTS STRATĒĢISKĀ IETVARDOKUMENTA, DARBĪBAS PROGRAMMU IETEKMES RĀDĪTĀJU IZMAIŅU TENDENCES 2007. - 2010. GADS	4
3. HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” RĀDĪTĀJI UN RĀDĪTĀJU PROGRESS.....	14
3.1. Gaisa piesārņojuma samazinājums	16
3.2. Ūdeņu apsaimniekošana	18
3.3. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums	19
3.4. Atkritumu apsaimniekošana	22
3.5. Dabas resursu izmantošana	25
3.5.1. Pazemes un virszemes ūdens ņemšanas apjoms	25
3.5.2. Sanēto, rekultivēto piesārņoto teritoriju platība	27
4. PĀRSKATS PAR LABĀS PRAKSES PIEMĒRIEM SAISTĪBĀ AR HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” IEVIEŠANU	28
4.1. Labās prakses piemēri Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	28
4.2. Labās prakses piemēri Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	29
4.3. Labās prakses piemēri Satiksmes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	30
4.4. Labās prakses piemēri Veselības ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs	30
5. VEIKTIE UN PLĀNOTIE PASĀKUMI HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” IEVIEŠANAS UN UZRAUDZĪBAS NODROŠINĀŠANĀ.....	31

1. Ievads

Īstenojot horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” (turpmāk – HP IA) uzraudzību Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) ir analizējusi darbības programmu aktivitātes/apakšaktivitātes, kurām atbilstoši grozījumiem darbības programmu papildinājumos ir paredzēts finansējums.

Visās trīs darbības programmās ir iekļautas aktivitātes/apakšaktivitātes, kurām ir tieša vai netieša ietekme uz HP IA, kopumā šīs aktivitātes sastāda gandrīz 50% no visām 2007. – 2013. gada finanšu plānošanas perioda aktivitātēm. Aktivitātes/apakšaktivitātes, kurām ir netieša ietekme uz HP IA, sastāda 23% un aktivitātes/apakšaktivitātes, kuras tieši (ilgtermiņā pozitīvi vai negatīvi) ietekmē HP IA, sastāda 26% no visām 2007. – 2013. gada finanšu plānošanas perioda aktivitātēm (*1. attēls*). Tikai darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros tiek īstenotas aktivitātes/apakšaktivitātes, kuras tieši pozitīvi ietekmē HP IA.

1. attēls. Aktivitāšu/apakšaktivitāšu sadalījums atbilstoši to ietekmei uz HP IA, skaits (%)

Sociālās sfēras attīstība, kas saistīta ar izglītības līmeņa un izglītības kvalitātes uzlabošanu, zinātnes attīstību, it sevišķi tādu zinātnes nozaru attīstību, kas sekmē dabas un energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtermiņā spēj pozitīvi ietekmēt HP IA mērķu sasniegšanu. Šāda pozitīva ietekme ir sagaidāma arī no ekonomiskajām aktivitātēm, kas saistītas ar jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanu, ja šie produkti un tehnoloģijas tiek ieviesti, lai samazinātu vides piesārņojumu un efektīvi izmantotu dabas un energoresursus.

Tikai darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanai iekļautas aktivitātes/apakšaktivitātes, kas tieši pozitīvi ietekmē HP IA mērķu sasniegšanu. Šīs

aktivitātes saistītas ar vides aizsardzības infrastruktūras attīstību, energoefektivitātes paaugstināšanu un siltumu zudumu samazināšanu, t.i., energoresursu taupīšanu, vides kvalitātes uzlabošanu, sanējot (rekultivējot) vēsturiski piesārņotās vietas, kā arī vērstas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides risku novēršanu:

Nr.	Aktivitāte/apakšaktivitāte
3.3.1.6.	Liepājas karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu radīšana
3.3.2.1.	Ilgspējīga sabiedriskā transporta sistēmas attīstība
3.4.1.1.	Ūdenssaimniecības attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000
3.4.1.3.	Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ex situ infrastruktūras izveide
3.4.1.4.	Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija
3.4.1.5.1.	Plūdu risku samazināšana grūti prognozējamu vižņu-ledus parādību gadījumos
3.4.1.5.2.	Hidrotehnisko būvju rekonstrukcija plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai
3.4.2.1.2.	Nacionālās nozīmes velotūrisma produkta attīstība
3.4.4.1.	Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi
3.4.4.2.	Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi
3.5.1.1.	Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000
3.5.1.2.1.	Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivācija
3.5.1.2.2.	Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība
3.5.1.2.3.	Dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība
3.5.1.3.	Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās
3.5.1.4.	Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība
3.5.2.1.1.	Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai
3.5.2.1.2.	Pasākumi uzņēmumu siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai
3.5.2.2.	Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība

2. VALSTS STRATĒĢISKĀ IETVARDOKUMENTA, DARBĪBAS PROGRAMMU IETEKMES RĀDĪTĀJU IZMAIŅU TENDENCES 2007. - 2010. GADS

Uz Valsts stratēģiskā ietvardokumenta mērķu sasniegšanu, īstenojot darbības programmas, norāda šo darbības programmu īstenošanas uzraudzības rādītāji. Rādītāji, kuru sasniegšana ir atkarīga no vides aizsardzības infrastruktūras attīstības pasākumiem un pasākumiem enerģijas zudumu samazināšanai, energoefektivitātes paaugstināšanai un atjaunojamo energoresursu plašākai izmantošanai, parāda darbības programmu aktivitāšu īstenošanas pozitīvo ietekmi uz HP IA mērķu sasniegšanu – vides piesārņojuma samazināšanos, dabas un energoresursu racionālu izmantošanu (2.1. tabula).

2.1.tabula. Uzraudzības rādītāji ar pozitīvu ietekmi uz HP IA

Rādītāja nosaukums	Plāns 2013.	Sasniegtais 2011.
Samazināts ūdens patēriņš (pazemes ūdens ņemšanas apjoms), milj. m ³ gadā	104,0	198,8
Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte (ūdens objektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars), %	60,0	50,0
Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, %	62,00	54,26

VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi	66,00	58,95
Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības (SEG piesaistes apjoms), tūkst. Gg CO ₂ ekv. gadā	32,0	19,71
Nodrošināta racionāla, vidi saudzējoša un ilgtspējīga zemes resursu, zemes dziļu un augsnes izmantošana (kopējā apglabāto sadzīves atkritumu daudzuma samazinājums pret iepriekšējo gadu), tonnas gadā	5 000	30 000
Vidējais īpatnējais siltumenerģijas patēriņš ēkās, kWh/m ² gadā	232,0	180,0
Vidējais valsts siltumenerģijas zudumu līmenis siltumenerģijas pārvades un sadales tīklos, %	14,0	16,1
Atbalstītajām koģenerācijas stacijām sasniegt efektivitātes līmeni, %	75,0	-
Atjaunojamo enerģijas resursu īpatsvars ir līdzsvarots ar primārajiem enerģijas resursiem, %	35,0	32,8
Ar atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars, %	2,5	-

2.1. Atjaunojamo enerģijas resursu īpatsvars ir līdzsvarots ar primārajiem enerģijas resursiem

VSID HP IA uzraudzībai noteikts horizontālās prioritātes rādītājs

- atjaunojamo enerģijas resursu īpatsvars ir līdzsvarots ar primārajiem enerģijas resursiem (bāzes vērtība 2005.gada – 35%).

„Atjaunojamo energoresursu izmantošanas pamatnostādņēs 2006. –2013.gadam” 2006.gadā bija iekļauts mērķis noturēt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru valsts primāro energoresursu bilancē vismaz 35%. 3.1. tabulā var redzēt šī mērķa izpildi 2009. un 2010. gadā. 2009. gadā šis mērķis praktiski tika sasniegts.

2.2. tabula. Īpatsvars kopējā energoresursu bilancē

Rādītāja nosaukums	Izpilde 2009. gadā	Izpilde 2010. gadā ¹
Atjaunojamo energoresursu īpatsvars valsts primāro energoresursu bilancē	35,8 %	32,8%

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2009/28/EK (2009. gada 23. aprīlis) par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK izmanto rādītāju „atjaunojamās enerģijas īpatsvars no kopējā enerģijas bruto gala patēriņā”. Latvijas vispārējais mērķis ir palielināt no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvaru no 32,6% 2005.gadā līdz 40% 2020.gadā enerģijas bruto galapatēriņā. No atjaunojamiem energoresursiem saražotas enerģijas īpatsvaram enerģijas bruto galapatēriņā 2011.–2012.gada periodā jāsasniedz 34,08%, 2013.–2014.gada periodā 34,82%, 2015.–2016.gada periodā 35,93% un 2017.–2018.gada periodā 37,41%. Līdz 2020. gadam atjaunojamās enerģijas īpatsvaram transporta sektorā jāsasniedz vismaz 10% no enerģijas bruto galapatēriņa transportā (2009. gadā sasniegti 1,1% un 2010. gadā – 3,3%).

2009. gadā atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas bruto galapatēriņā sastādīja 34,3%. 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, kopējais atjaunojamās enerģijas īpatsvars ir samazinājies par 1,8 procentu punktu un bija 32,5%. Šī rādītāja sasniegtā vērtība 2011. gadā

¹ EM aprēķins, par pamatu ņemot CSP datus.

būs pieejama 2012. gada oktobrī, kad būs pieejami *Eurostat* aprēķini par atjaunojamās enerģijas īpatsvaru kopējā enerģijas bruto galapatēriņā.

Tieša ietekme uz šo rādītāju bija paredzama, īstenojot 3.5.2.2. aktivitātes „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” un 3.5.2.3. aktivitātes „Vēja elektrostaciju attīstība” projektus. Pēc grozījumiem darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājumā tikai 3.5.2.2. aktivitātei ir tieša ietekme uz šo rādītāju. Pastarpināta ietekme varētu būt šādām aktivitātēm:

3.4.4.1. aktivitātei „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”;

3.4.4.2. aktivitātei „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”;

3.5.2.1. aktivitātei „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” un

3.1.4.3. aktivitātei „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros”;

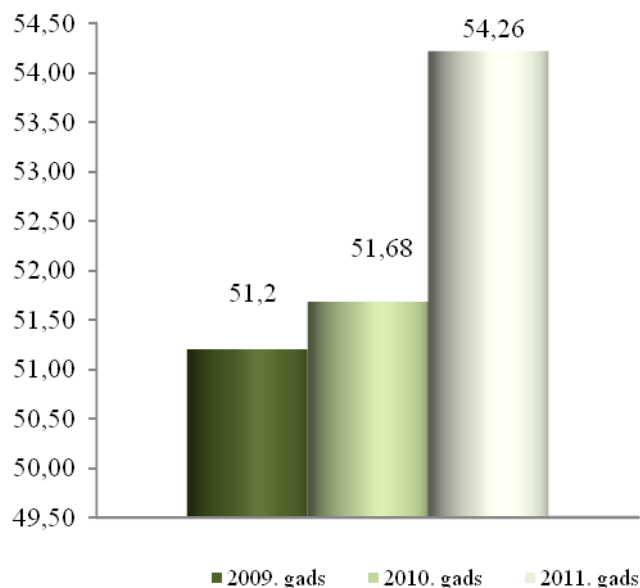
3.1.4.4. aktivitātei „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai”;

3.6.1. pasākums „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai”;

3.6.2. pasākums „Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai”, ja šo aktivitāšu projektu ietvaros paredzētas energoefektivitātes paaugstināšanas vai energoresursu izmantošanas samazināšanas pasākumi it sevišķi gadījumos, kad tiek izmantoti neatjaunojamie energoresursi.

2.2. Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi

Līdz 2011. gada beigām atbilstoši VIS informācijai pabeigti 36 (34 projekti 2011. gadā) ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projekti apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000 un 15 (12 projekti 2011. gadā) projekti aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000. Pabeidzot īstent ūdenssaimniecības infrastruktūras projektus, palielinājies to Latvijas iedzīvotāju skaits, kuriem ir pieejami centralizētie notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumi, kā rezultātā tiek samazināts ar neattīrītiem notekūdeņiem vidē novadītais piesārņojums (2.1.attēls).

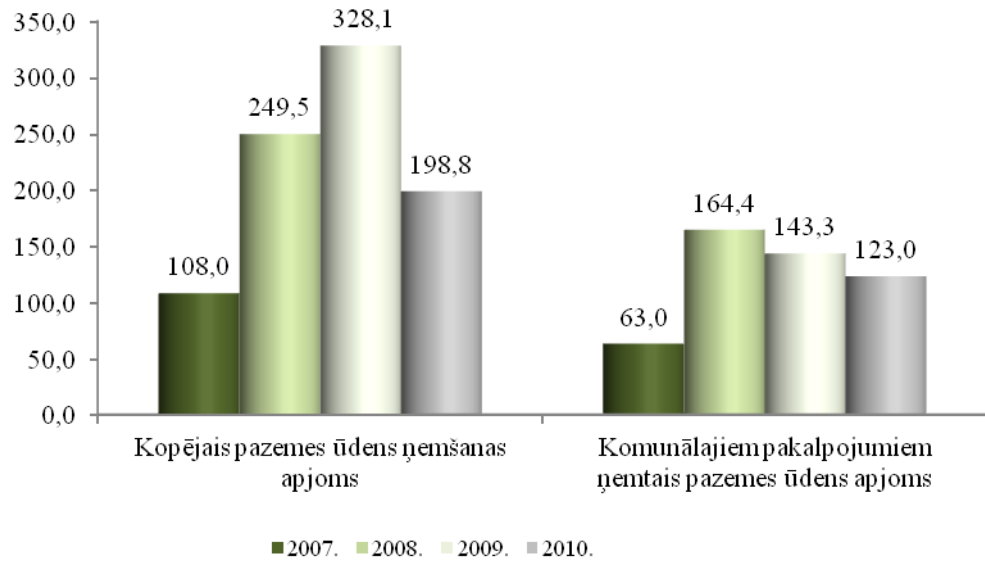
2.1. attēls. Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, %

2009.gadā iedzīvotāju īpatsvaru, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, bija plānots palielināt par 47%, t.i., par 2004. – 2006. gada Kohēzijas fonda līdzekļiem plānots bija sasniegt 42%, par 2007. – 2013. gada ES fondu līdzekļiem – 5% iedzīvotāju īpatsvara pieaugumu. Lielāko ieguldījumu rādītāja sasniegšanā, t.i., 42,2% veido 2000. – 2006. gada Eiropas Savienības finanšu plānošanas periodā apstiprinātie un īstenotie Kohēzijas fonda līdzfinansētie projekti. 2007. – 2013. gada Eiropas Savienības finanšu plānošanas perioda īstenoto 51 projekta ieguldījums ir ~3 %, t.i., 60% no plānotā. Vienlaikus jānorāda, ka kopumā, ievērojot 2000.-2006. gada Eiropas Savienības finanšu plānošanas perioda projektu īstenošanas ieguldījumu, uzraudzības rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi” izpilde ir 96,9% attiecībā pret 2009. gadā plānoto.

2.3. Samazināts ūdens patēriņš (pazemes ūdens ņemšanas apjoms)

Atbalstot Eiropas Savienības līdzfinansējuma piesaisti ūdenssaimniecības infrastruktūras projektu īstenošanai, tika plānots, ka samazināsies ūdens zudumi ūdensapgādes sistēmās, kā arī, uzlabojoties ūdens patēriņa uzraudzības sistēmai, iedzīvotāji un uzņēmumi ekonomēs dabas resursus. Saskaņā ar valsts statistikas datiem 2007. gadā ņemtais pazemes ūdens apjoms sastādīja 108 milj. m³, no kuriem ~ 63 milj. m³ tika paņemti komunālo pakalpojumu vajadzībām. Valsts vides statistikas dati liecina, ka salīdzinājumā ar 2007. gadu, būtiski pieaudzis gan kopējais ņemtā pazemes ūdens apjoms, gan komunālajiem pakalpojumiem ņemtā pazemes ūdens apjoms² (*rādītāja izpildi nevar noteikt, jo ņemtais pazemes ūdens apjoms ir palielinājies, nevis samazinājies statistiskajā uzskaitē izdarīto izmaiņu ietekmē*). Ir jānorāda, ka komunālajiem pakalpojumiem paņemtais pazemes ūdens patēriņš kopš 2008. gada samazinās (*2.2. attēls*).

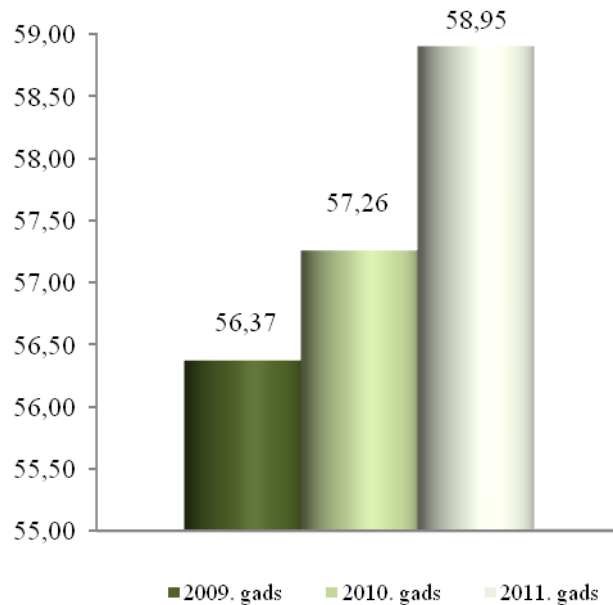
² Šis valsts statistikā identificējamais ievērojamais ņemtā pazemes ūdens apjoma palielinājums skaidrojams ar iespējamām kļūdām ūdens patēriņa uzskaitē, to apkopojumā vai aprēķiniem gada griezumā, kā arī ar izmaiņām valsts statistikas pārskatu iesniegšanas sistēmā. 2008. gada 30.decembrī stājušies spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.1075 „Noteikumi par vides aizsardzības valsts statistikas pārskatu veidlapām”, kuri nosaka vides aizsardzības valsts statistikas pārskatu veidlapas un jaunu kārtību to aizpildīšanai un iesniegšanai. VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

2.2. attēls. Pazemes ūdens ņemšanas apjoms, milj. m³

No vienas puses samazinās komunālajiem pakalpojumiem ņemtā pazemes ūdens apjoms, no otras puses palielinās to iedzīvotāju skaits, kuriem ir nodrošināta centralizēto ūdens apgādes pakalpojumu pieejamība, attiecīgi no 44% līdz 58,95% Latvijas iedzīvotāju (2.3. attēls). Šādas rādītāju izmaiņas varētu skaidrot gan ar taupības pasākumiem ekonomiskās krīzes apstākļos, gan ar ūdens zudumu samazināšanos ūdensapgādes tīklos pēc ES fondu līdzfinansēto projektu īstenošanas, t.i., lielākajā daļā 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāšu pabeigtajos un īstenošanā esošajos ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektos paredzēta ūdensapgādes tīklu konstrukcija, kas vērsta uz ūdens zudumu un tātad arī ūdens patēriņa samazināšanu

³ VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un hidrometeoroloģijas centrs” dati VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

2.3. *attēls.* Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi, %

Uzraudzības rādītāja „Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi” izpilde ir 99,9% attiecībā pret 2009.gadā plānoto.

2.4. Nodrošināta cilvēku veselībai nekaitīga ūdens kvalitāte (ūdens objektu ar labu un augstu ūdens kvalitāti īpatsvars)

Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalos, ņemot vērā to ekoloģisko tipoloģiju, antropogēnās slodzes, nozīmi tautsaimniecībā un dabas aizsardzībā, kā arī citus faktorus, izdalīti 204 upju un 259 ezeru ūdens objekti. Ūdens objekta ekoloģisko kvalitāti nosaka ūdens objekta hidroloģiskās, bioloģiskās, fizikālās un ķīmiskās īpašības, pēc kuru kvantitatīvajām vai kvalitatīvajām vērtībām var spriest par ūdeņu kvalitāti.

2.2.*tabula.* Ūdens objektu skaits upju baseinu apgabalos

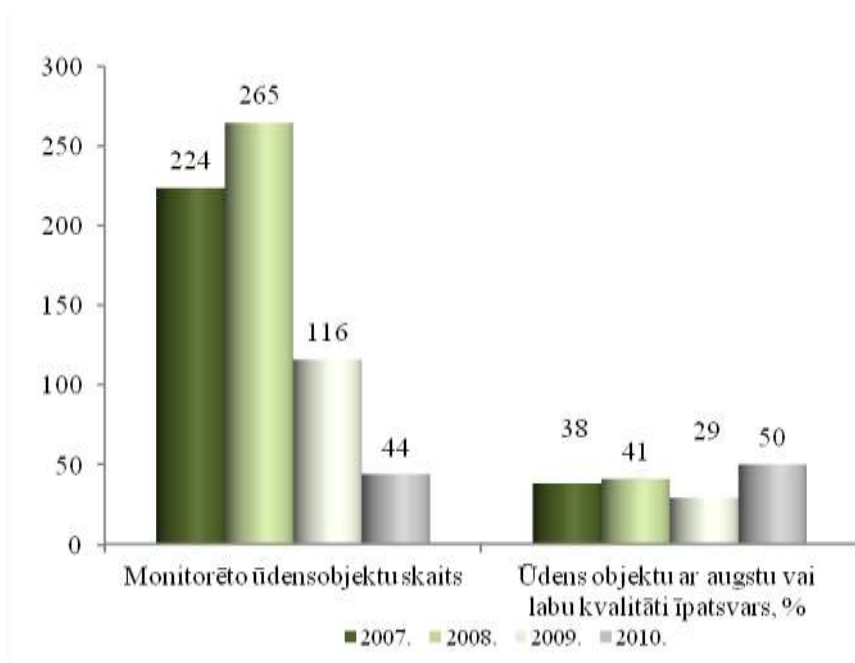
UPJU ŪDENS OBJEKTU SKAITS	EZERU ŪDENS OBJEKTU SKAITS
Gaujas upju baseinu apgabals	
46	35
Daugavas upju baseinu apgabals	
65	181
Lielupes upju baseinu apgabals	
32	13
Ventas upju baseinu apgabals	
61	30

Ūdens objektu kvalitāti ietekmē:

- notekūdeņu radītā slodze (piemēram, 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitāte);
- piesārņotās vietas, tai skaitā vēsturiski piesārņotās vietas, atkritumu izgāztuves, kā arī bijušās un esošās naftas produktu glabātuves un degvielas uzpildes stacijas, minerālmēslu un lauksaimniecības ķīmikāliju noliktavas, fermas, bijušās militārās teritorijas un citi saimnieciskās darbības objekti (piemēram, 3.5.1.2.1. un 3.4.1.4. aktivitāte);
- lauksaimnieciskās darbības un centralizēti nesavāktie un neattīrītie notekūdeņi;
- morfoloģiskie pārveidojumi (aizsprosti, polderi, upju taisnošana);
- pārrobežu piesārņojums;
- plūdu apdraudējums (piemēram, 3.4.1.5.1. un 3.4.1.5.2. apakšaktivitāte).

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānos, kas izstrādāti sešu gadu periodam no 2010. līdz 2015. gadam, atspoguļots ūdensobjektu patreizējais stāvoklis, izvirzīti to kvalitātes mērķi un pasākumi mērķu sasniegšanai, kā arī iekļauta informācija par ūdens objektu ekoloģisko kvalitāti. Saskaņā ar šiem plāniem, kas apstiprināti 2010. gadā, Latvijā vidēji ~50% no ūdensobjektiem ir augsta vai laba kvalitāte.

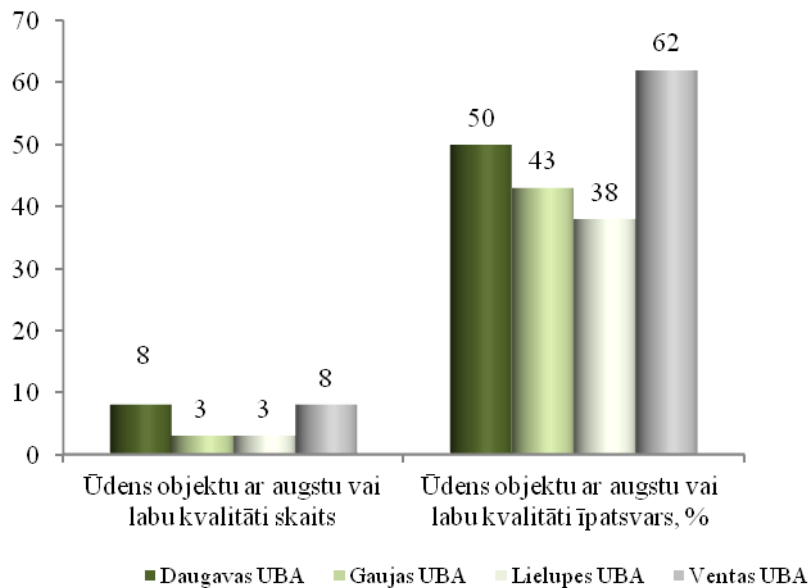
LVĢMC katru gadu gatavo „Virszemes ūdeņu kvalitātes pārskatu” atbilstoši monitoringā iegūtajiem datiem. Diemžēl šos datus nevar viennozīmīgi interpretēt un salīdzināt ar iepriekš iegūtajiem datiem, jo ūdens objektu skaits un paši ūdens objekti, kur veikts monitoringa, atsevišķos gados atšķiras. Ja 2007. gadā tika monitorēti gandrīz 50% no visiem ūdens objektiem, tad 2009. gadā – 25%, 2010. gadā tikai 10% no ūdens objektiem (2.4. attēls).

2.4. attēls. Ūdens objektu ar augstu vai labu kvalitāti īpatsvars 2007. – 2010. gadā, %⁴

⁴Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskats, 2008; Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskats par 2009. gadu; Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību, 2010.

Monitorēto ūdens objektu ar augstu vai labu kvalitāti īpatsvars upju baseinos atšķiras arī, salīdzinot upju baseinus savā starpā (2.5. attēls).

2.5. attēls. Monitorēto ūdens objektu ar augstu vai labu kvalitāti īpatsvars upju baseinu apgabalos 2010. gadā, %⁵

Turklāt virszemes ūdens monitoringā iegūtos datus nevar saistīt ar īstenotajām Eiropas Savienības līdzfinansēto projektu aktivitātēm, jo

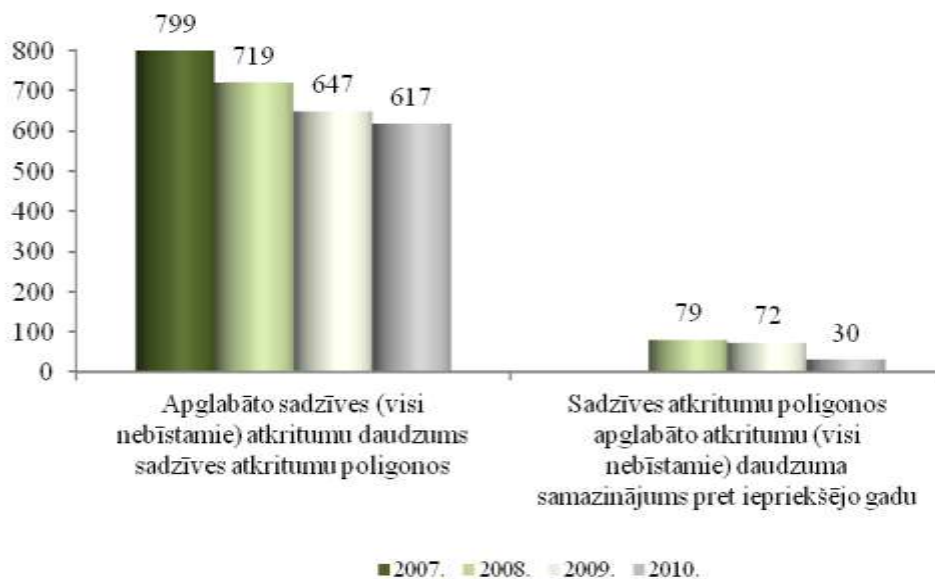
- ūdenssaimniecības infrastruktūras vai ražošanas tehnoloģiju attīstības projektu ietekme uz šo rādītāju nav tūlītēja pēc projekta īstenošanas;
- ekonomiskās krīzes apstākļos samazinājies monitorēto ūdensobjektu skaits, t.i., tikai 10% no upju un ezeru ūdens objektiem 2010. gadā veikti monitoringa novērojumi.

Objektīvu ietekmes novērtējumu par Latvijas teritorijā atrodošos ūdensobjektu kvalitātes izmaiņām varēs veikt 2015. gadā, kad tiks pabeigta Upju baseinu plānu izstrāde nākošajam apsaimniekošanas ciklam (2016. – 2021.), t.i., kad tiks apkopota visa informācija par ūdens objektu kvalitāti un atkārtoti izvērtētas ūdens objektus ietekmējošās slodzes.

2.5. Nodrošināta racionāla, vidi saudzējoša un ilgtspējīga zemes resursu, zemes dzīļu un augsnes izmantošana (kopējā apglabāto sadzīves atkritumu daudzuma samazinājums pret iepriekšējo gadu)

Pilnveidojot sadzīves atkritumu poligonu infrastruktūru, tika paredzēts, ka samazināsies apglabāto atkritumu daudzums (par 10 tūkst. t pret iepriekšējo gadu). Situācijas analīze liecina, ka neskatoties uz to, ka plānotās aktivitātes dalītās atkritumu vākšanas attīstībā vēl nav īstenotas (projektu īstenošanas maksimālais laiks ir 4 gadi) ir būtiski samazinājies kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums, t.i., būtisks ir kopējā apglabāto sadzīves atkritumu daudzuma samazinājums pret iepriekšējo gadu (2.6. attēls).

⁵ Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskats, 2008; Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskats par 2009. gadu; Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību, 2010. VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

2.6. attēls. Apglabāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums, tūkst. t⁶

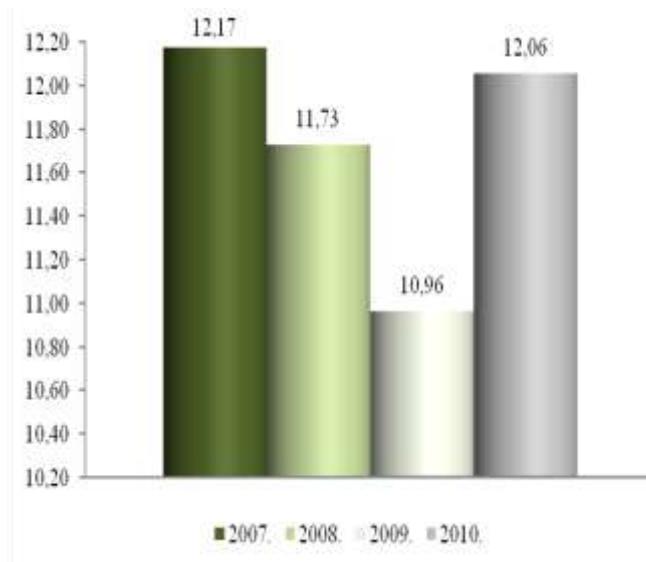
Rādītāja izpildi par 300% nevar attiecināt uz darbības programmu aktivitāšu ietekmi. Apglabāto atkritumu daudzuma samazinājums izskaidrojams gan ar ekonomisko krīzi – ekonomikas stagnāciju un iedzīvotāju maksātspējas ievērojamu kritumu, kā rezultātā samazinājies arī radīto atkritumu daudzums, gan ar atkritumu pārstrādes apjoma palielināšanos.

2.6. Siltumnīcefekta gāzu emisijas (SEG) nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības

Latvijai, saskaņā ar Kioto protokolu⁷, individuāli vai kopā ar citām valstīm jāsasniedz emisiju līmenis periodam no 2008. – 2012. gadam, kas ir 8% zem 1990. gada līmeņa t.i., 23 836,43 Gg CO₂ ekvivalenta gadā. SEG emisiju samazināšanās ekonomikā sasniedzama galvenokārt ar pasākumiem samazinot enerģijas patēriņu, palielinot atjaunojamo energoresursu īpatsvaru un uzlabojot energoefektivitāti enerģijas ražošanā un lietošanā.

⁶ Valsts statistiskā pārskata "Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem" kopsavilkums par 2010.g., LVĢMC

⁷ ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām protokols, kas tika izveidots kā līdzeklis cīņā pret globālo sasilšanu

2.7. attēls. Siltumnīcefekta gāzu emisijas, tūkst. Gg CO₂ ekvivalenta gadā⁸

Kā redzams (2.7. attēls) SEG emisijas nepārsniedz Latvijai noteiktās saistības.

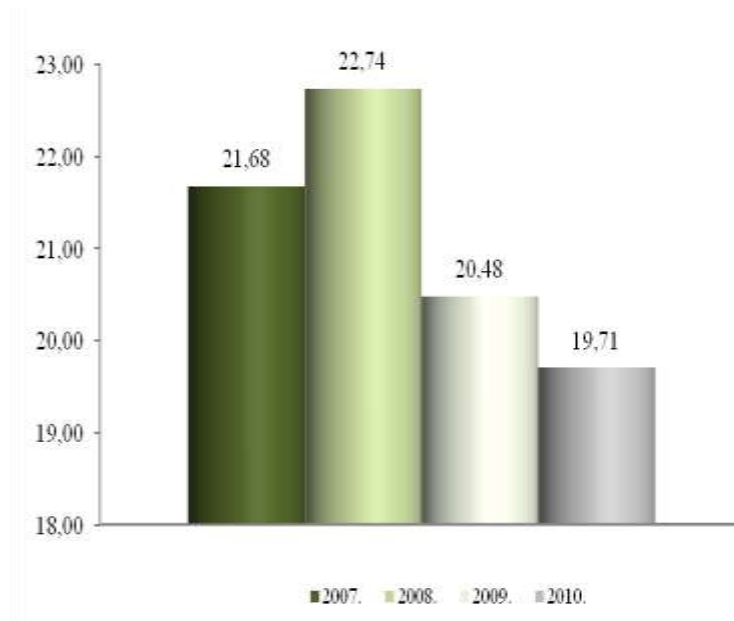
Galvenie pasākumi SEG emisiju samazināšanai darbības programmu ietvaros ir:

- ēku renovācijas pasākumi;
- efektīvu un videi draudzīgu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana;
- atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana energoresursu bilanci;
- energoresursu efektīva un racionāla izmantošana,
- kā arī atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabojumi.

Otrs kvantitatīvais rādītājs, kas rāda, vai Latvijai varētu būt problēmas ar saistību izpildi, ir SEG piesaistes apjoms. Šis rādītājs tika iekļauts kā ietekmes rādītājs, lai novērtētu darbības programmu īstenošanas pasākumu ietekmi⁹ (2.8.attēls). SEG emisiju piesaisti nodrošina zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektors, t.i., šis rādītājs tieši nav atkarīgs no ES fondu ietekmes – galvenokārt to ietekmē Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai.

⁸ Avots: LVGMC sagatavotais Nacionālais inventarizācijas ziņojums 1990-2009, 2011

⁹ „Vides politikas pamatnostādnes, 2009. – 2015.” konstatēta tehniska kļūda – rādītāja mērvienība ir tūkst. Gg CO₂ ekvivalenta gadā
VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

2.8. attēls. Siltumnīcefekta gāzu emisiju piesaistes apjoms, tūkst. Gg CO₂ ekvivalents gadā¹⁰

Rādītājs izpildīts par 61%, bet tā izpilde nav saistīta ar darbības programmu ietvaros īstenotajām aktivitātēm.

3. HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” RĀDĪTĀJI UN RĀDĪTĀJU PROGRESS

Saskaņā ar 2009. gada 27. oktobra Ministru kabineta noteikumu Nr. 1238 „Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība” 5. pielikumu HP IA īstenošanas uzraudzības rādītāju sarakstā iekļauts apstiprināto projektu, kas ietekmē atbilstošo vides jomu, skaits, vides kvalitātes (vides piesārņojuma) rādītāji – nacionālie vides indikatori, kā arī rādītāji, kas raksturo HP IA mērķi – energoresursu racionāla izmantošana. Šiem rādītājiem, izstrādājot Vienoto stratēģisko ietvardokumentu (turpmāk – VSID) un tā darbības programmas (turpmāk – DP), atšķirībā no VSID HP IA rādītāja un DP ietekmes rādītājiem nebija noteiktas plānotās sasniedzamās vērtības. Turklāt, tikai izvērtējot projektu īstenošanas laikā plānotos vides kvalitātes rādītājus un projektu pēcieviešanas uzraudzības laikā kontrolējot šo rādītāju sasniegšanu (ietekmi uz HP IA rādītājiem var noteikt tikai ilgtermiņā), varēs spriest par HP IA rādītāju progresu.

3.1. tabula. Horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas rādītāju progress atbilstoši darbības programmu pasākumiem, 2011.

Nr.p.k.	Rādītāji	Pasākumi	Apstiprināto projektu skaits 2011. gadā	Apstiprināto projektu, kuriem ir ietekme uz HP IA skaits ¹¹
1.	Apstiprināto projektu skaits, kas vērsti uz ūdens piesārņojuma samazinājumu	3.1.4. pasākums	6	1
		3.4.1. pasākums	104	100

¹⁰ Avots: LVĢMC sagatavotais Nacionālais inventarizācijas ziņojums 1990-2009, 2011

¹¹ Jānorāda, ka vienam projektam var būt ietekme uz vairākiem HP IA mērķiem, kas novērojams satiksmes infrastruktūras uzlabošanas, ēku renovācijas un labiekārtošanas, izglītības un reģionālās attīstības projektos. VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

	un ūdens zudumu samazinājumu	<i>3.5.1. pasākums</i>	47	8
		<i>3.6.1. pasākums</i>	13	6
		Kopā	170	115
2.	Apstiprināto projektu skaits, kas vērsti uz atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanu	<i>2.1.1. pasākums</i>	19	1
		<i>2.1.2. pasākums</i>	64	16
		<i>2.3.1. pasākums</i>	2	0
		<i>3.5.1. pasākums</i>	47	39
		Kopā	132	56
3.	Apstiprināto projektu skaits, kas vērsti uz gaisa piesārņojuma samazinājumu	<i>3.2.1. pasākums</i>	68	19
4.	Apstiprināto projektu skaits, kas vērsti uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu	<i>2.1.1. pasākums</i>	19	1
		<i>3.1.4. pasākums</i>	6	2
		<i>3.1.5. pasākums</i>	14	14
		<i>3.6.1. pasākums</i>	13	5
		Kopā	52	22
5.	Apstiprināto projektu skaits, kuriem piešķirti punkti horizontālajā prioritātē „Ilgtspējīga attīstība”	<i>1.3.1. pasākums</i>	4	4
		<i>2.1.1. pasākums</i>	19	15
		<i>2.1.2. pasākums</i>	64	31
		<i>2.3.1. pasākums</i>	2	2
		<i>2.3.2. pasākums</i>	0	12
		<i>3.2.1. pasākums</i>	68	68
		<i>3.3.1. pasākums</i>	4	4
		<i>3.4.1. pasākums</i>	104	4
		<i>3.5.1. pasākums</i>	47	4 Apstiprināti ar nosacījumu
		<i>3.1.5.pasākums</i>	14	14
		Kopā	326	158
6.	Apstiprināto projektu skaits, kas vērsti uz trokšņa līmeņa samazinājumu	<i>3.2.1. pasākums</i>	68	19

7.	Apstiprināto projektu skaits, kuros norādīta labā prakse horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanā	2.1.1. pasākums	19	6
		KOPĀ	345*	

*Pasākumu ietvaros 2011. gadā apstiprināto projektu skaits (1.3.1. pasākums - 4; 2.1.1. pasākums - 19; 2.1.2. pasākums - 64; 2.3.1. pasākums - 2; 2.3.2. pasākums - 0; 3.1.4. pasākums - 6; 3.1.5. pasākums - 14; 3.2.1. pasākums - 68; 3.3.1. pasākums - 4; 3.4.1. pasākums - 104; 3.5.1. pasākums - 47; 3.6.1. pasākums - 13; kopā - 345 projekti).

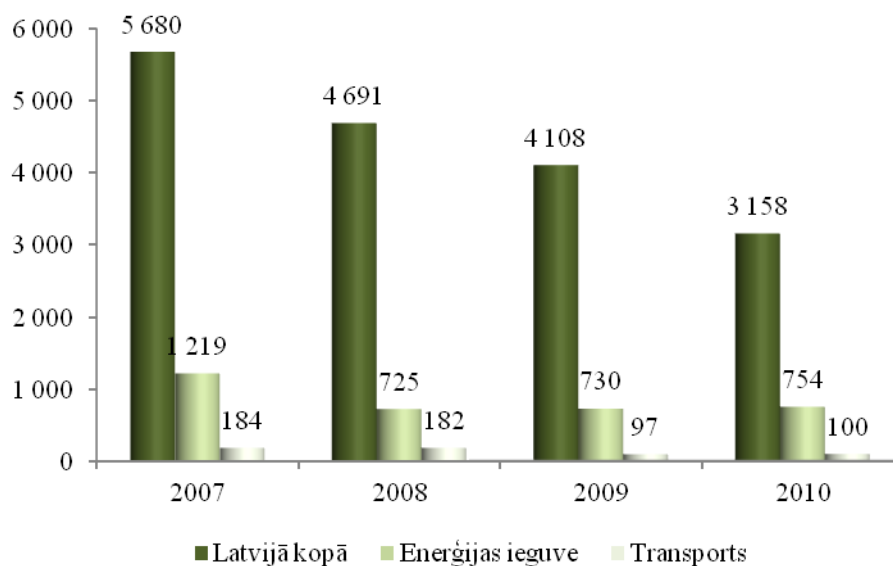
2011.gadā apstiprināti 345 projekti, no kuriem 115 projekti vērsti uz ūdens piesārņojuma samazinājumu un ūdens zudumu samazinājumu, 56 projekti - uz atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanu, 19 projekti - uz gaisa piesārņojuma samazinājumu, 22 projekti - uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu, 158 projektiem vērtēšanas procesā piešķirti punkti horizontālajā prioritātē „Ilgtspējīga attīstība”, 19 projektu īstenošanā paredzēti pasākumi trokšņa līmeņa samazināšanai un 6 projektu iesniegumos norādīta labā prakse horizontālajā prioritātē „Ilgtspējīga attīstība”. Saskaņā ar atbildīgo iestāžu informāciju 2011.gadā netika apstiprināts neviens projekts, kurā būtu norādīts, ka tiks ieviesta vides pārvaldības sistēma un vai cits brīvprātīgs uz vides aizsardzību vērstu instruments.

„Zaļā iepirkuma” princips tika ievērots sešos 2011. gadā pabeigtajos projektos, energoefektīvas tehnoloģijas tika radītas 6 projektu īstenošanas rezultātā, tāpat eko - inovāciju jomā 2011. gadā tika pabeigti 6 no plānotajiem 9 projektiem.

3.1. Gaisa piesārņojuma samazinājums

Kopumā darbības programmu īstenošanas laikā apstiprināti 46 projekti, kas vērsti uz gaisa piesārņojuma samazinājumu. No tiem 19 transporta infrastruktūras attīstības projekti, t.i., 41% no visiem šo sfēru ietekmējošajiem projektiem apstiprināti 2011. gadā.

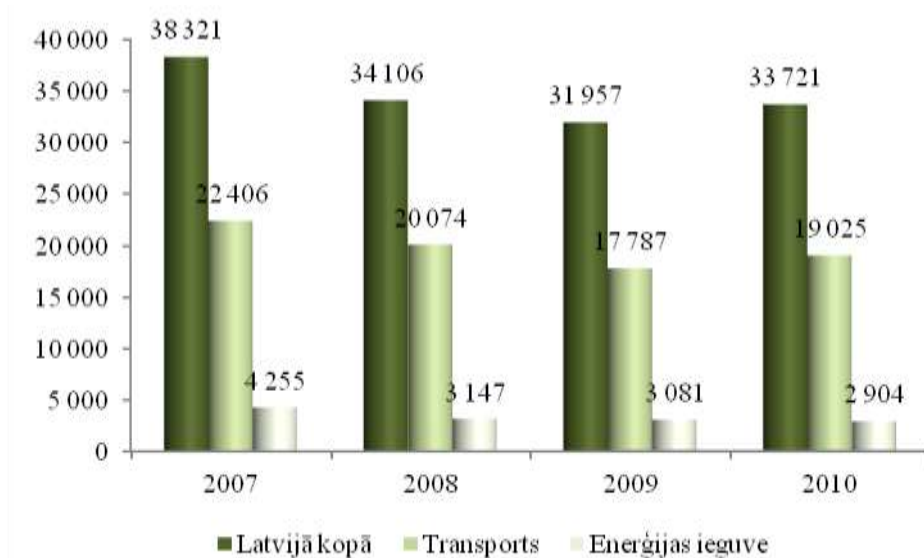
Transporta sektora radītās SO₂ emisiju īpatsvars no kopējām emisijām svārstās 2% līdz 4% robežās, enerģijas ieguves radītā - 18% līdz 24% no kopējām emisijām Latvijā.

3.1. attēls. Sēra dioksīda (SO₂) emisijas, t

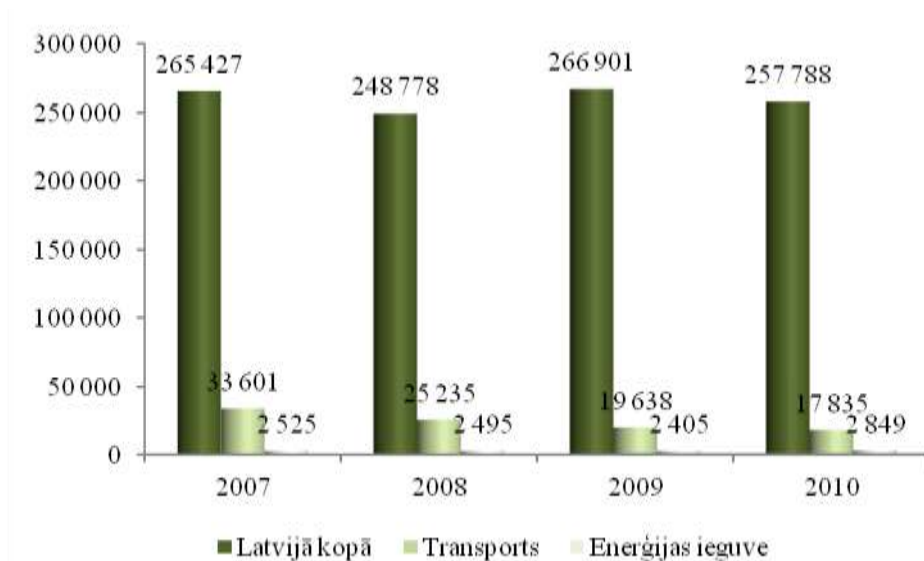
Transporta sektora radītās NO_x emisiju īpatsvars no kopējām emisijām svārstās 56% līdz 58% robežās, enerģijas ieguves radītā - 9% līdz 11% no kopējām emisijām Latvijā.

VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

3.2. attēls. Slāpekļa oksīdu (NO_x) emisijas, t

Transporta sektora radītās CO emisiju īpatsvars no kopējām emisijām svārstās 7% līdz 13% robežās, enerģijas ieguves radītā – 1% robežās no kopējām emisijām Latvijā.

3.3. attēls. Oglekļa monoksīda (CO) emisijas, t

Lielāka ietekme uz slāpekļa oksīdu un oglekļa monoksīda emisijām ir transportam, savukārt enerģijas ieguvei ir lielāka ietekme uz sēra dioksīda emisijām. Analizējot šo vielu emisijas laikā no 2007. līdz 2010. gadam redzams, ka oglekļa monoksīda emisijas Latvijā kopumā būtiski nav mainījušās, bet transporta rezultātā radītās emisijas 2010. gadā samazinājušās gandrīz par 50% salīdzinājumā ar 2007. gadu (3.3.attēls). Slāpekļa oksīdu kopējo emisiju samazinājumu šajā laika periodā praktiski dod enerģijas ieguves un transporta radīto emisiju samazinājums (3.2.attēls). Vairāk nekā 2 reizes samazinājušās sēra dioksīda emisijas, gan kopējās emisijas Latvijā, gan arī transporta un enerģijas ieguves radītās emisijas (3.1.attēls).

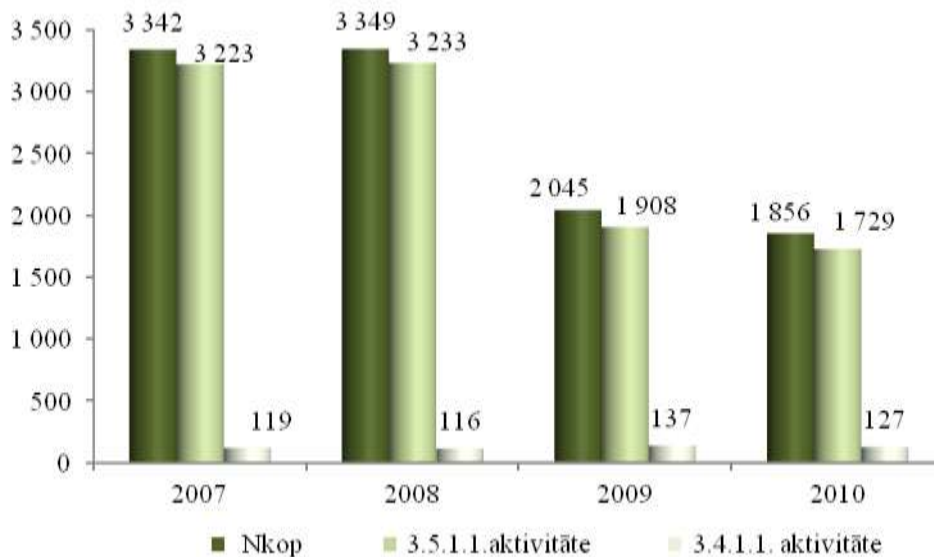
Šis gaisa piesārņojuma samazinājums, t.i., piesārņojošo vielu emisiju samazinājums ir saistāms ar vispārējām tautsaimniecības attīstības tendencēm (ekonomisko stagnāciju, t.sk. patēriņa samazināšanos) nevis ES fondu līdzfinansēto aktivitāšu īstenošanu.

3.2. Ūdeņu apsaimniekošana

Vislielākā ietekme uz šo sfēru ir 3.4.1.1. un 3.5.1.1. aktivitātēm, kuru ietvaros 2011. gadā pabeigti 46 projekti. 3.5.1.1. aktivitātes ietvaros pabeigti 12 projekti - Jēkabpilī, Jaunpiebalgā, Ērgļos, Rūjienā, Ikšķilē, Baldonē, Brocēnos, Mazsalacā, Skrīveros, Madonā, Grobiņā un Maltā. 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros pabeigti 34 projekti. No 66 3.1.4.3. aktivitātē „Pirmskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros”, 3.1.4.4. aktivitātē „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai” un 3.6.1.1. aktivitātē „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” pabeigtajiem projektiem ieguldījumi ūdens piesārņojuma un ūdens zudumu samazināšanā veikti 30 projektos.

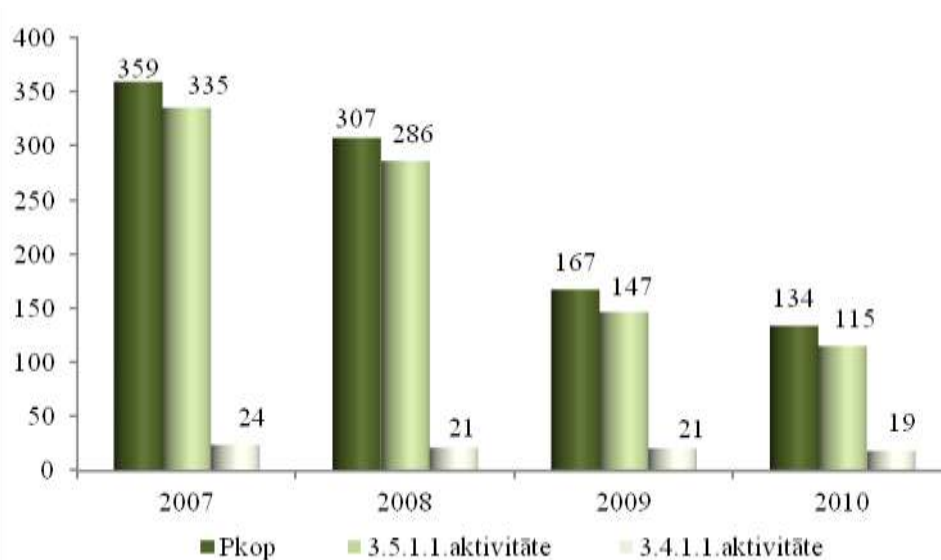
Kopumā darbības programmu īstenošanas laikā apstiprināti 386 projekti, kas vērsti uz ūdens piesārņojuma samazinājumu un ūdens zudumu samazinājumu. No tiem 115 projekti, t.i., 29% no visiem šo sfēru ietekmējošajiem projektiem apstiprināti 2011. gadā.

Līdz 2011.gada beigām pabeigts 51 projekts, kuru mērķi ūdenssaimniecības jomā atbilst HP IA mērķiem. 3.5.1.1. aktivitātes „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijas ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” ietvaros apstiprināti 86 projekti, 3.4.1.1. aktivitātes „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” ietvaros – 255. Šajos projektos iekļauto aglomerāciju un apdzīvoto vietu komunālo saimniecību vidē novadītais piesārņojums norādīts šajā nodaļā.

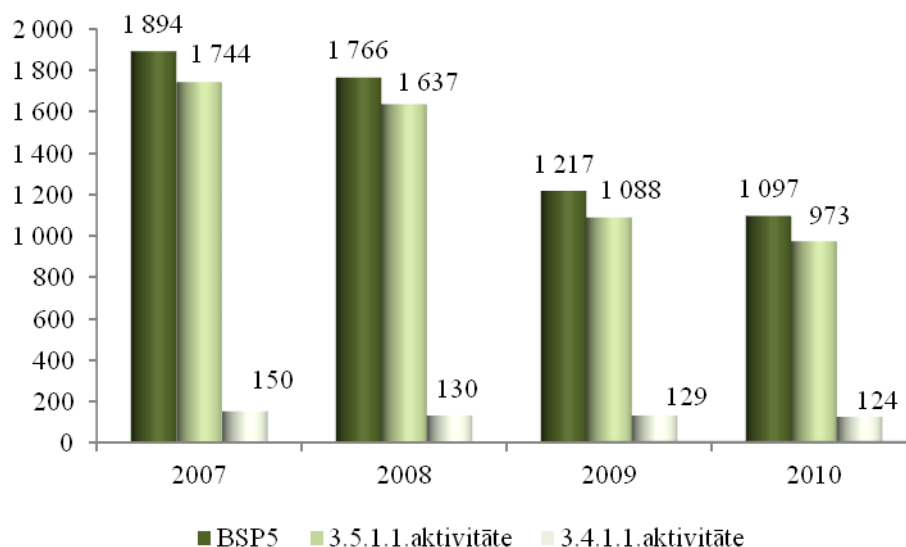
3.4.attēls. Paliekošais piesārņojums N_{kop} , t/gadā

Abu šo aktivitāšu īstenoto projektu teritorijās komunālo saimniecību vidē novadītā kopējā slāpekļa daudzums samazinājies no 3342 t 2007. gadā līdz 1856 t 2010. gadā, t.i., vidē novadītā kopējā slāpekļa daudzums samazinājies gandrīz divas reizes (3.4.attēls). Vēl lielāks samazinājums atbilstoši statistikai novērojams attiecībā uz vidē novadītā kopējā fosfora daudzumu – tas samazinājies no 359 t 2007. gadā līdz 134 t 2010. gadā (3.5.attēls).

3.5 .attēls. Paliekošais piesārņojums P_{kop} , t/gadā

Divas reizes samazinājies arī vidē novadītā BSP_5 daudzums no 1894 t līdz 1097 t 2010. gadā (3.6. attēls).

3.6 .attēls. Paliekošais piesārņojums BSP_5 , t/gadā

Tomēr šo vidē novadīto biogēno elementu un skābekli patērējošo organisko vielu ieneses samazinājums virszemes ūdeņos nav attiecināms uz 2007.-2013. gada finanšu plānošanas perioda aktivitāšu ietekmi – šīs pozitīvās izmaiņas saistītas ar ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā ieguldītajiem finanšu līdzekļiem, t.sk. ES fondu līdzekļiem laikā no 2000. līdz 2006. gadam.

3.3. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums

Vislielākā ietekme siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumā ir:

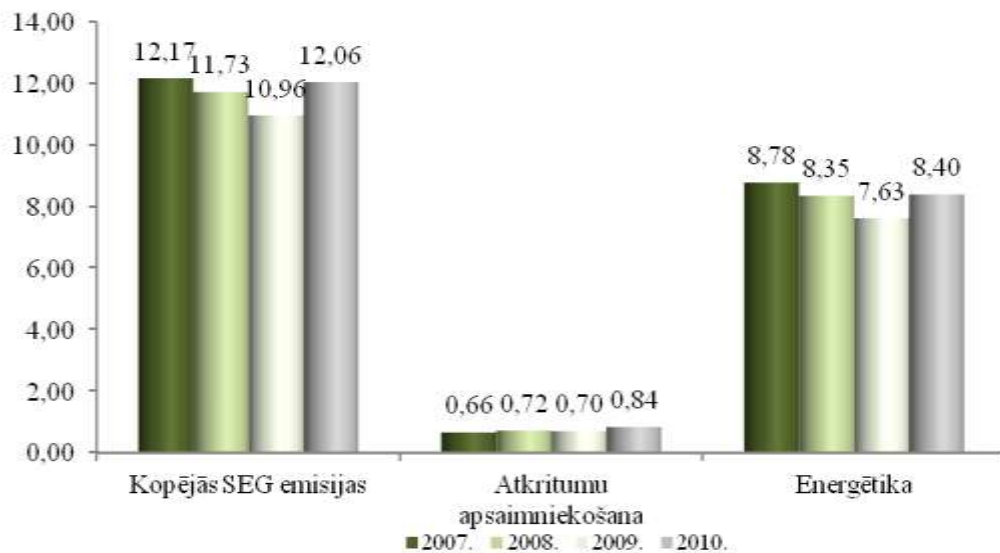
3.4.4.1.aktivitātei „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”;

VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

- 3.4.4.2. aktivitātei „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi”;
- 3.5.2.1. aktivitātei „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai”;
- 3.5.2.2. aktivitātei „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība”.

Kopumā darbības programmu īstenošanas laikā apstiprināti 221 projekts, kas vērsti uz siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazinājumu. No tiem 22 projekti, t.i., 10% no visiem šo sfēru ietekmējošajiem projektiem apstiprināti 2011. gadā.

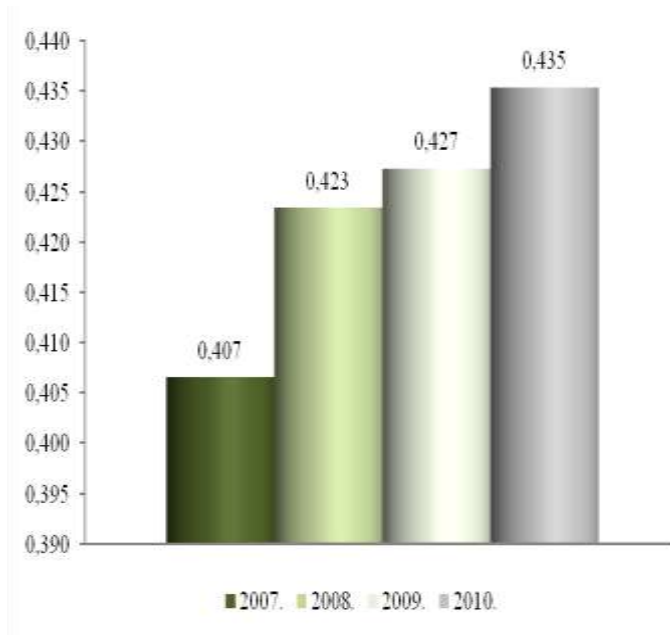
Izvērtējot atsevišķo nozaru ieguldījumu, redzams, ka lielāko daļu no SEG emisijām jeb ~70% dod enerģijas izmantošana, tai skaitā transports. Laikā no 2007. gada līdz 2009. gadam SEG emisijas, ko rada enerģijas izmantošana, ir samazinājušās, bet 2010. gadā atkal novērojama SEG emisiju palielināšanās (3.7. attēls). Neskatoties uz šo palielināšanos, samazinājies ar šo sektoru saistīto SEG emisiju īpatsvars kopējā emisiju apjomā attiecīgi no 72,1% 2007. gadā līdz 69,65% 2010. gadā.

3.7.attēls. Siltumnīcefekta gāzu emisijas, tūkst. Gg CO₂ ekvivalenta gadā¹²

Būtiski mazāku ieguldījumu SEG emisijās dod SEG emisijas, ko rada atkritumu apsaimniekošana, t.i., SEG emisiju īpatsvars kopējā emisiju apjomā palielinājies no 5% 2007. gadā līdz 7% 2010. gadā. Palielinās arī SEG emisiju apjoms no atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonos un izgāztuvēs (3.8.attēls).

¹² Avots: LVĢMC sagatavotais Nacionālais inventarizācijas ziņojums 1990-2009, 2011 VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

3.8. attēls. Siltumnīcefekta gāzu emisijas no atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonos un izgāztuvēs, tūkst. Gg CO₂ ekvivalenta gadā

2011.gadā darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros pabeigti projekti, kuriem identificēta ietekme uz HP IA:

- 2.1.2.2.1. aktivitātē „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde” pabeigti 24 projekti,
- 2.1.2.2.2. aktivitātē „Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā” pabeigti 7 projekti;
- 2.3.2.2. aktivitātē „Atbalsts ieguldījumiem mikro, maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās” pabeigti 12 projekti;

darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi”

- 3.4.4.1. aktivitātes „Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” ietvaros noslēgti 280 līgumi (apstiprināti projekti) par projektu īstenošanu, kur vidējais plānotais siltumenerģijas samazinājums visos apstiprinātajos projektos ir ~ 45%,
- 3.4.2.2. aktivitātē „Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi” pabeigti 16 projekti, kuru ieviešanas rezultātā vidējais samazinātais siltumenerģijas patēriņš ir ~ 45%,
- 3.5.2.1.1. aktivitātē „Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai” pabeigti 12 projekti, kuru ietvaros palielinātā siltumenerģijas ražošanas efektivitāte rekonstruētajos siltumavotos vidēji ir 90% un mazināts siltuma zudums rekonstruētajos siltumtīklos vidēji par 11%;
- 3.5.2.2. aktivitātē „Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība” pabeigts 1 projekts, kura ietvaros tika plānots palielināt ar atjaunotajiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvaru par 70%, taču faktiski sasniegtais rādītājs ir 100%.

No 66 3.1.4.3. aktivitātē „Pirmskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros”, 3.1.4.4. aktivitātē „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai” un 3.6.1.1. aktivitātē „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai” pabeigtajiem projektiem ieguldījumi energoresursu patēriņa samazināšanā veikti 26 projektos.

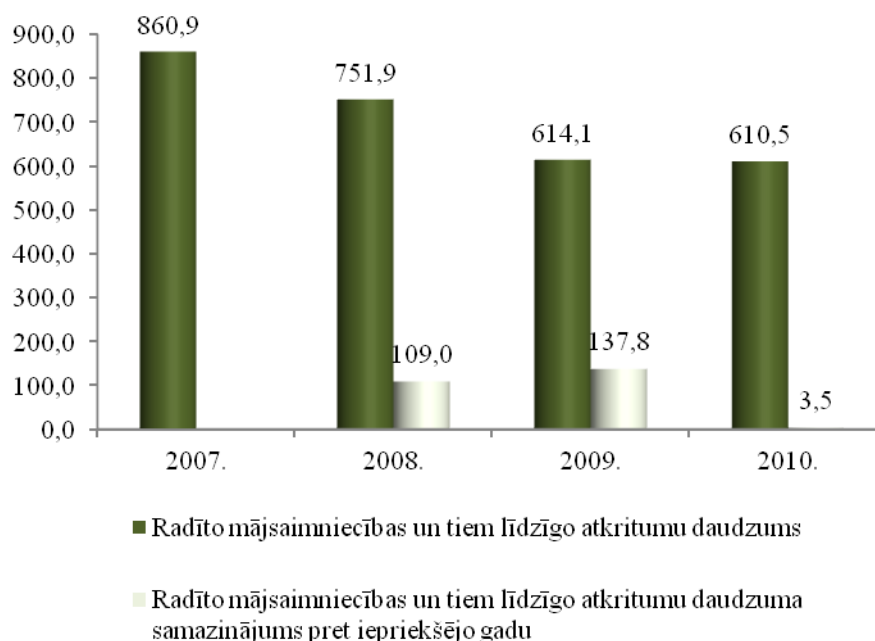
Arī 3.1.5.1.2.apakšaktivitātes „Veselības aprūpes centru attīstība” un 3.1.5.3.1.apakšaktivitātes „Stacionārās veselības aprūpes attīstība” projektos tiek plānots

energoresursu patēriņa samazinājums siltinot ēku sienas, kā arī mainot logus, veicot hidroizolāciju.

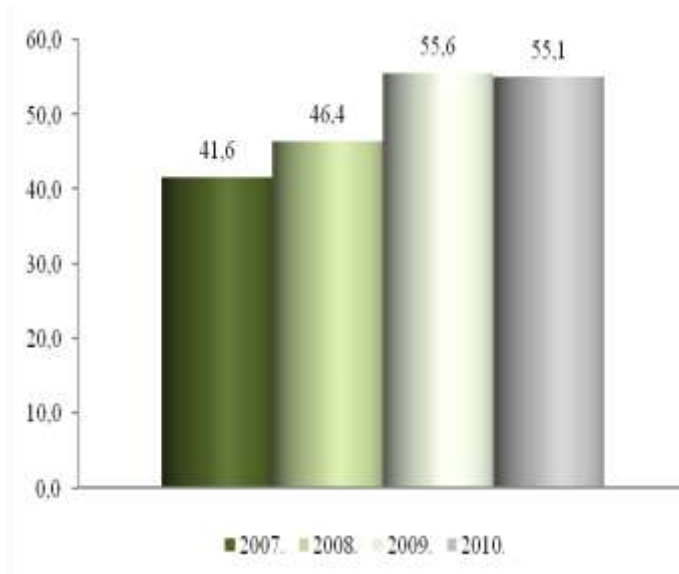
3.4. Atkritumu apsaimniekošana

Vislielākā ietekme uz šo sfēru ir 3.5.1.2. aktivitātes „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” apakšaktivitātēm. Līdz 2011. gada beigām 3.5.1.2.1. apakšaktivitātē „Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija” apstiprināti – 50 projekti, 3.5.1.2.2 apakšaktivitātē „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” – 12 un 3.5.1.2.3. apakšaktivitātē „Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” – 14 projekti.

Kopumā darbības programmu īstenošanas laikā apstiprināti 138 projekti, kas vērsti uz atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanu. No tiem 56 projekti, t.i., 40% no visiem šo sfēru ietekmējošajiem projektiem apstiprināti 2011. gadā.

3.9.attēls. Radīto mājsaimniecības un tiem līdzīgo atkritumu daudzums, tūkst.t

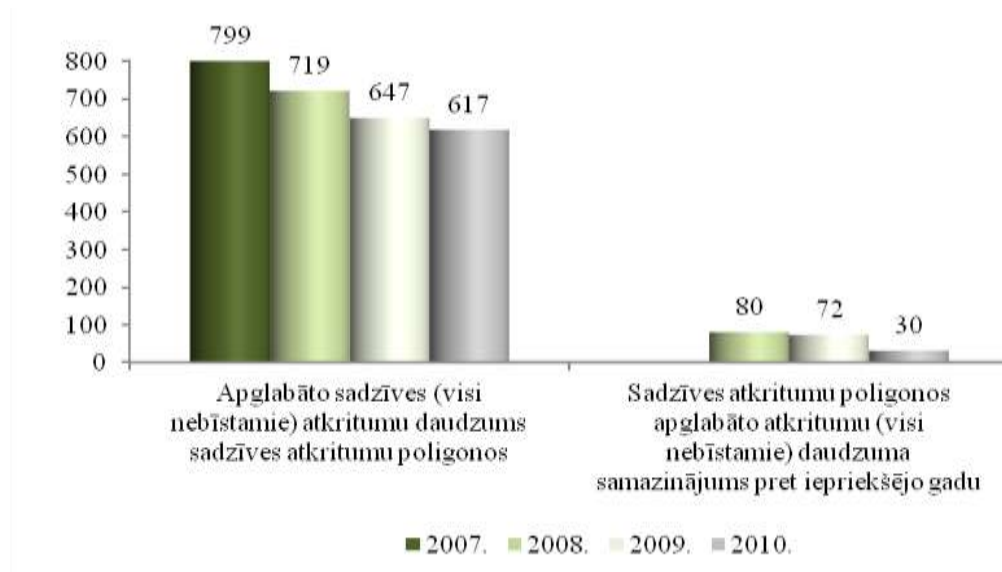

3.10.attēls. Radīto bīstamo atkritumu daudzums, tūkst.t

Situācijas analīze liecina, ka ekonomiskās krīzes apstākļos, ko raksturo ekonomikas stagnācija un zemā iedzīvotāju maksātspēja, samazinājies gan radīto sadzīves atkritumu, gan bīstamo atkritumu daudzums (3.9. un 3.10 attēls).

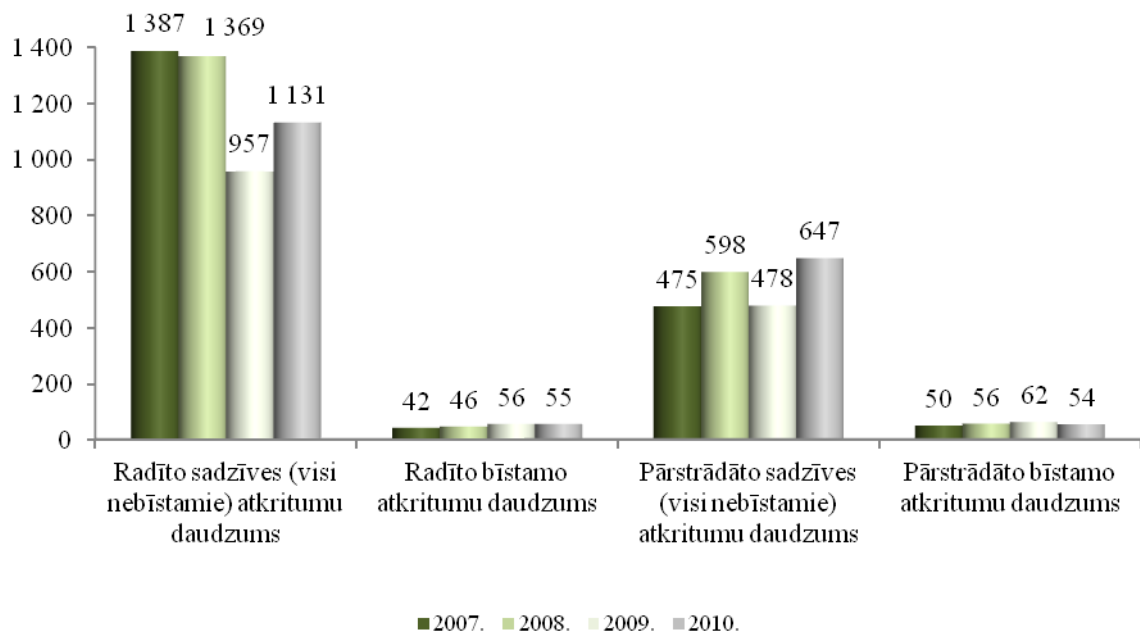
Izveidojot valstī normatīvo aktu prasībām atbilstošus atkritumu apglabāšanas poligonus, tiek radīti priekšnoteikumi atbilstošai atkritumu apglabāšanai, kā arī, lai slēgtu un rekultivētu likumdošanas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Vidusdaugavas sadzīves atkritumu reģionā, kurā netika nodrošināta normatīvajiem aktiem atbilstoša atkritumu apglabāšana, 2011. gadā tika izbūvēts sadzīves atkritumu poligons, kā rezultātā Latvijā visos izveidotajos sadzīves atkritumu reģionos ir nodrošināta atbilstoša atkritumu apglabāšana. Sadzīves atkritumu poligonā "Daibe" īstenots poligona attīstības projekts, kura ietvaros izbūvēta atkritumu apglabāšanas šūna un iegādāts mehāniskās atkritumu priekšapstrādes aprīkojums.

Pilnveidojot sadzīves atkritumu poligonu infrastruktūru, tika paredzēts, ka samazināsies apglabāto atkritumu daudzums (par 10 tūkst. t pret iepriekšējo gadu). Situācijas analīze liecina, ka neskatoties uz to, ka plānotās aktivitātes dalītās atkritumu vākšanas attīstībā vēl nav īstenotas (projektu īstenošanas maksimālais laiks ir 4 gadi) ir būtiski samazinājies kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums, t.i., būtisks ir kopējā apglabāto sadzīves atkritumu daudzuma samazinājums pret iepriekšējo gadu. Arī sadzīves atkritumu poligonos apglabāto atkritumu daudzuma samazinājums izskaidrojams gan ar ekonomisko krīzi – ekonomikas stagnāciju un iedzīvotāju maksātspējas ievērojamu kritumu, kā rezultātā samazinājies arī radīto atkritumu daudzums, gan ar atkritumu pārstrādes apjoma palielināšanos (3.12. un 3.13. attēls).

3.11. attēls. Apglabāto sadzīves atkritumu daudzums sadzīves atkritumu poligonos, tūkst.t.¹³

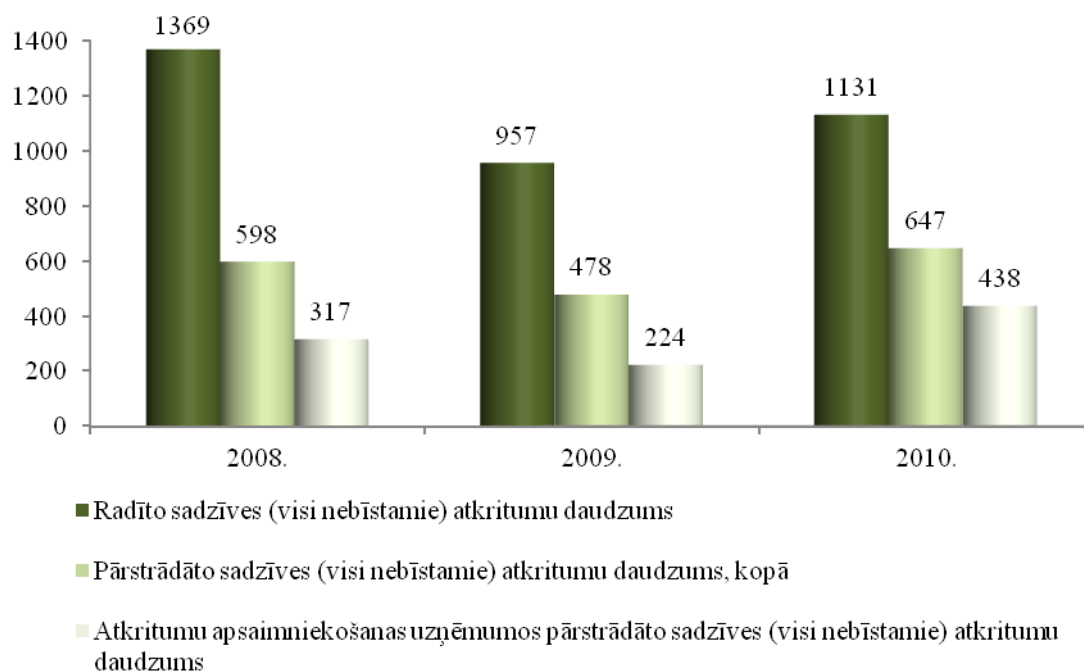
Informācija par pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu daudzumu ir attiecināma uz kopējām tendencēm Latvijā saskaņā ar valsts statistiku. Šos datus nav ietekmējusi darbības programmu īstenošana, jo 3.5.1.2.3. apakšaktivitātes „Dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” ietvaros 13 - 2 pabeigto un īstenošanā esošo projektu ietekme būs redzama tikai pēc šo projektu pabeigšanas. 2011. gadā Salaspilī ierīkots bīstamo atkritumu savākšanas punkts, bet Kuldīgā šķirošanas pārkraušanas centrs izlietotā iepakojuma atšķirošanai.

3.12. attēls. Radīto un pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu daudzums, tūkst.t.¹⁴

¹³ VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un hidrometeoroloģijas centrs” dati

¹⁴ „Valsts statistiskā pārskata” Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem” kopsavilkums par 2008., 2009., 2010.g., LVGMC VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

3.13. attēls. Radīto un pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums, tūkst.t.¹⁵

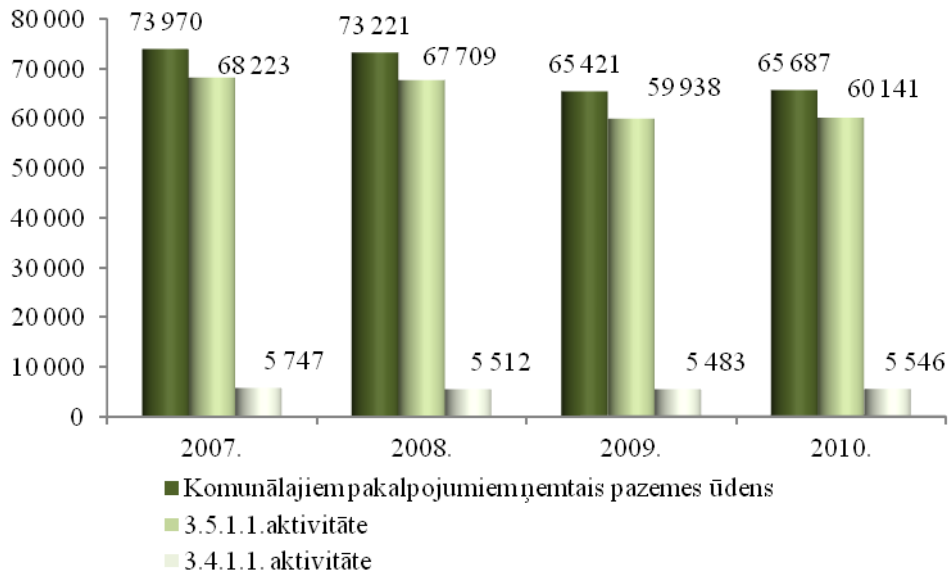
2008. gadā pārstrādāti tika 44%, 2010.gadā – 57% no radītajiem sadzīves (visi nebīstamie) atkritumiem. Savukārt atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumos pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums palielinājies no 53% 2008. gadā līdz 68% 2010. gadā.

3.5. Dabas resursu izmantošana

3.5.1. Pazemes un virszemes ūdens ņemšanas apjoms

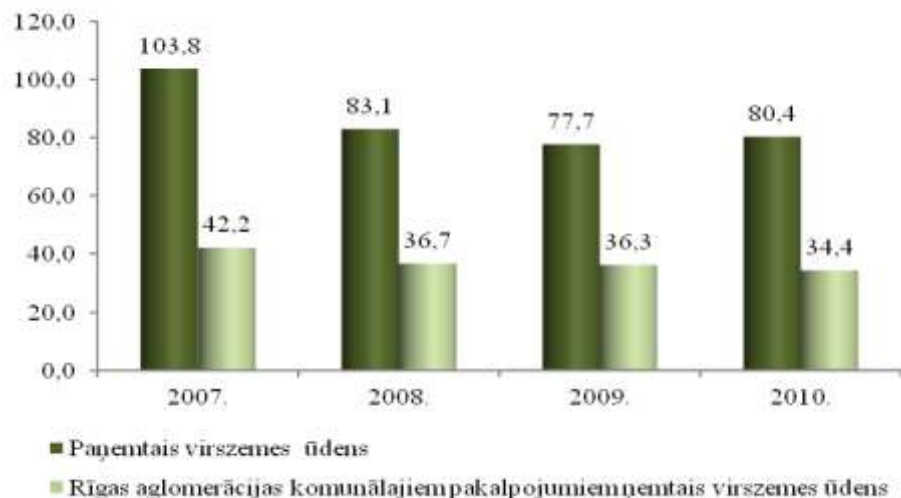
Lielākā ietekme uz pazemes ūdens ņemšanas apjomu ir 3.5.1.1.aktivitātei „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” un 3.4.1.1. aktivitātei „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000”. Šo aktivitāšu projektos plānots no vienas puses palielināt mājāsaimniecību pieslēgumu skaitu ūdensapgādes sistēmai, t.i., iedzīvotāju skaitu, kuriem ir pieejami centralizēti ūdensapgādes pakalpojumi, no otras puses, rekonstrējot ūdensapgādes tīklus, samazināt ūdens zudumus.

¹⁵ „Valsts statistiskā pārskata”Nr.3 – Atkritumi. Pārskats par atkritumiem” kopsavilkums par 2008., 2009., 2010.g., LVGMC VARAM_250412; Ziņojums par horizontālās prioritātes „ilgtspējīga attīstība” īstenošanu - precizēts

3.14.attēls. Pazemes ūdens ņemšanas apjoms, tūkst. m³

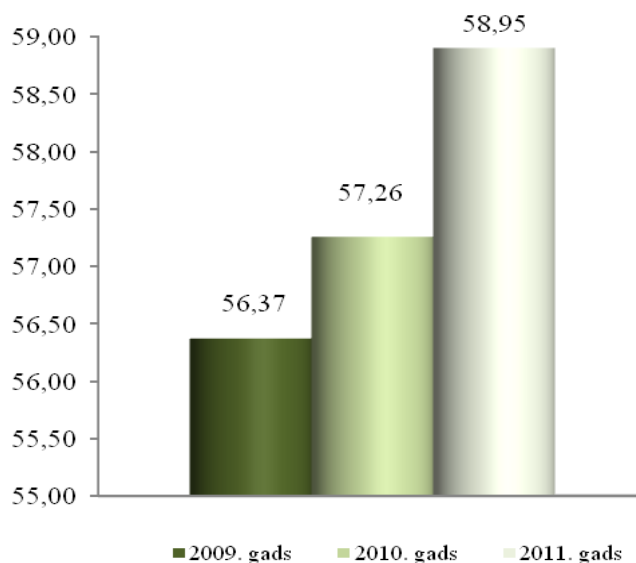
Pazemes ūdens ņemšanas apjoms, lai nodrošinātu 3.5.1.1. aktivitātes un 3.4.1.1. aktivitātes ietveros atbalstīto aglomerāciju ar CE>2000 un apdzīvoto vietu iedzīvotājus samazinājies no 73 970 tūkst. m³ 2007. gadā līdz 65 687 tūkst. m³ 2010. gadā (3.14.attēls). Šis samazinājums galvenokārt saistīts ar aglomerāciju ar CE>2000 komunālo saimniecību apkalpoto iedzīvotāju patēriņa samazinājumu, kā arī ūdens zudumu samazināju par 2000. - 2006. gada ES fondu līdzekļiem rekonstruētajos ūdens apgādes tīklos.

3.15.attēls. Virszemes ūdens ņemšanas apjoms, tūkst. m³

Ūdenssaimniecības komunālo pakalpojumu nodrošināšanai Rīgas aglomerācijā tiek ņemts arī virszemes ūdens, kura apjoms laikā no 2007. līdz 2010. gadam, lai arī nedaudz, tomēr ir samazinājies (3.15.attēls).

Komunālajiem pakalpojumiem ņemtā pazemes un virszemes ūdens apjoma samazinājums un iedzīvotāju, kuriem ir nodrošināti kvalitatīvi centralizētie ūdens apgādes pakalpojumi, skaita pieaugums (3.16. attēls) liecina par tendenci racionāli izmantot dabas resursus.

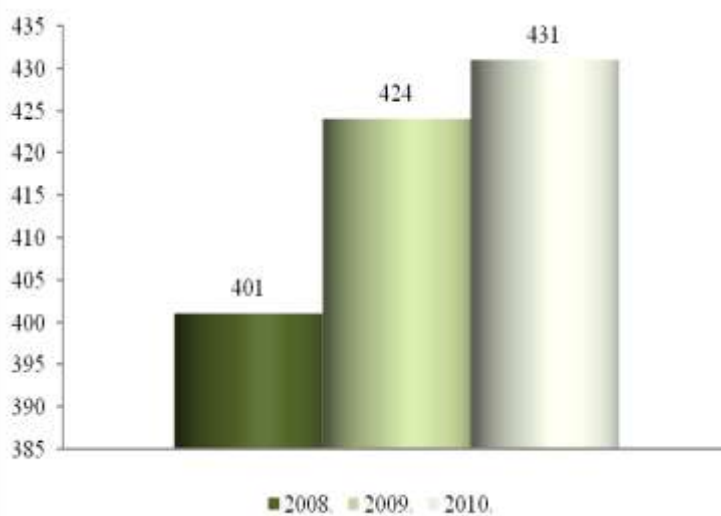

3.16. attēls. Iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi, %

3.5.2. Sanēto, rekultivēto piesārņoto teritoriju platība

Būtiskākā ietekme uz šo rādītāju ir pasākumiem, kas iekļauti darbības programmā „Infrastruktūra un pakalpojumi”. Šo HP IA rādītāju ietekmē 3.3.1.6. aktivitāte „Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana”, 3.4.1.4. aktivitāte „Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija” un 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte „Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija”.

Izveidojot valstī normatīvo aktu prasībām atbilstošus atkritumu apglabāšanas poligonus, tiek radīti priekšnoteikumi, lai slēgtu un rekultivētu likumdošanas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Līdz 2011. gada beigām, piesaistot 2007. – 2013. gada Eiropas Savienības finanšu plānošanas perioda finanšu līdzekļus, rekultivētas 30 (plānots rekultivēt 85 izgāztuves) sadzīves atkritumu izgāztuves ~51 ha platībā, no tām 7 izgāztuves 18,185 ha platībā 2011. gadā, kā rezultātā tiek būtiski samazināts vidē novadītais piesārņojums.

3.17. attēls. Rekultivētās izgāztuves, skaits

4. Pārskats par labās prakses piemēriem saistībā ar horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” ieviešanu

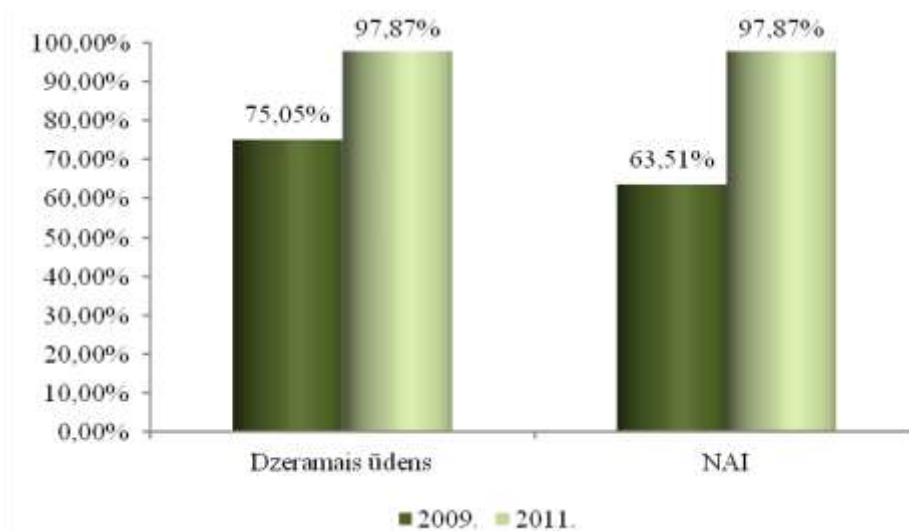
Atbildīgās iestādes ziņojumos par horizontālo prioritāšu īstenošanu Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu ietvaros aicinātas iekļaut vērtējumu par horizontālās prioritātes principu ievērošanu un labās prakses piemērus, kas veicinājuši horizontālās prioritātes principu ievērošanu un ietekmi uz DPP noteikto uzraudzības rādītāju izpildi un informāciju par aktivitāšu/apakšaktivitāšu īstenošanu, kuru ietvaros īstenoto projektu aktivitātes nav tieši saistītas ar konkrētu rādītāju, kas atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 24. februāra noteikumu Nr. 175 „Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem” pielikumam apstiprināti par nacionālajiem vides indikatoriem, izmaiņām, bet kas pastarpināti vērsti horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu, piemēram:

- plānots aizstāt drukātos materiālus (vai to daļu) ar elektroniskajiem datu nesējiem (piemēram, USB);
- plānots materiālus drukāt uz otrreiz izmantojamā papīra;
- paredzēti informēšanas pasākumi par vides aizsardzības jautājumiem, kas pārsniedz minimālās prasības/tiek izmantotas inovatīvas metodes sabiedrības informēšanai par HP IA mērķiem un principiem u.c.;
- zaļā iepirkuma izmantošana.

4.1. Labās prakses piemēri Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

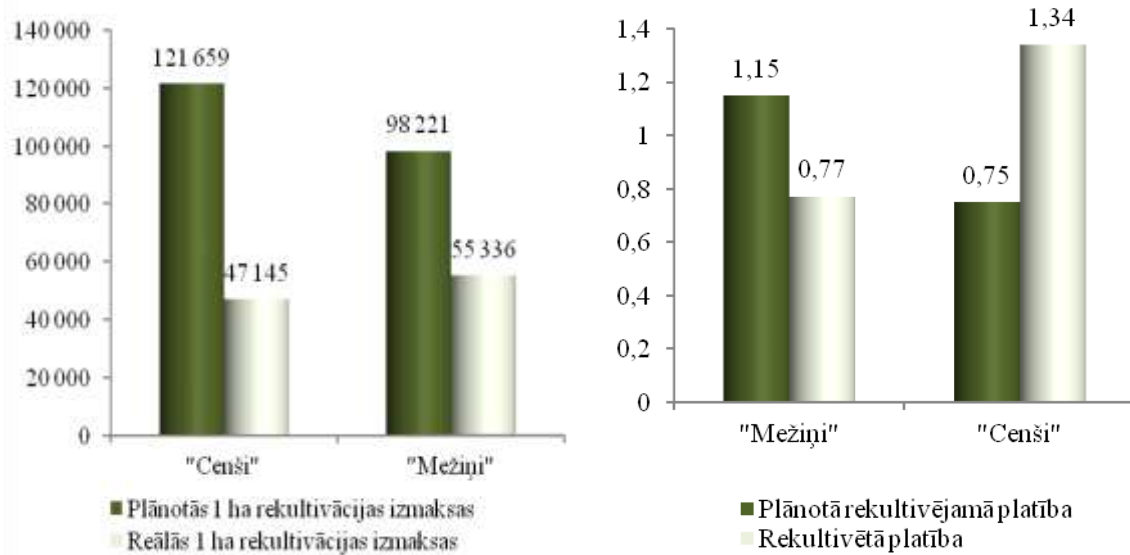
2011. gadā 5 aktivitātēs, kurām ir tieša ietekme uz horizontālo prioritāti, t.i., aktivitātes mērķi sakrīt ar horizontālās prioritātes mērķi, īstenots 61 projekts, no kuriem 34 (kopā – 36) projekti 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros, 12 (kopā – 15) – 3.5.1.1. aktivitātes, 7 (kopā – 30) projekti 3.5.1.2.1. aktivitātes, 1 – 3.5.1.2.2. aktivitātes un 4 (kopā – 5) projekti 3.5.1.4. aktivitātes ietvaros.

2011. gadā 3.5.1.1. aktivitātes ietvaros tika pabeigti 12 ūdenssaimniecības attīstības projekti – Jēkabpilī, Jaunpiebalgā, Ērgļos, Rūjienā, Ikšķilē, Baldonē, Brocēnos, Mazsalacā, Skrīveros, Madonā, Grobiņā un Maltā. Kā labās prakses piemēru var minēt Madonas ūdenssaimniecības attīstību, jo gan dzeramā ūdens piegādes, gan notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi pieejami 97% iedzīvotāju aglomerācijas iedzīvotāju (4.1.attēls).

4.1.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars Madonā, kam nodrošināti normatīvo aktu prasībām atbilstoši notekūdeņu un dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumi

3.5.1.2.1. aktivitātes ietvaros, kā labo praksi var minēt normatīvo aktu prasībām neatbilstošo Kokneses novada Bebru pagasta izgāztuves „Cenši” rekultivāciju, kur bija plānots rekultivēt 0,75 ha, bet, īstenojot projektu, tika rekultivēti 1,34 ha. Attiecīgi Limbažu rajona Braslavas pagasta izgāztuves „Mežiņi” rekultivācijas projektā bija plānots rekultivēt 1,15 ha, taču projekta rezultātā tika rekultivēti 0,77 ha. Īstenojot abos projektus, būtiski samazinājās 1 ha rekultivācijas izmaksas. Izgāztuves „Mežiņi” gadījumā ieguldīti tika 56% no plānotajiem līdzekļiem, savukārt izgāztuves „Cenši” gadījumā tikai 36% no plānotajiem 1 ha rekultivācijas izmaksām.

4.2.attēls. Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācijas izmaksas, lati

4.3.attēls. Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju platība, ha

4.2. Labās prakses piemēri Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

Projekta „Daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas Ozolainē, Ābeļu ielā 11 energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi” ietvaros pamatojoties uz ēkas tehniskajā apsekošanā un energoaudita pārskatā noteikto, tika veikta koridoru logu nomaina, mājas ārdurvju nomaina, mājas ārsienu siltināšana, cokola siltināšana. Sākotnēji tika paredzēts, ka īstenojot šos pasākumus tiks sasniegts 20% siltumenerģijas ietaupījums. Pēc pirmās apkures sezonas projekta īstenojami norādījuši, ka reālais ietaupījums ir sasniedzis 50% no sākotnējā siltumenerģijas patēriņa.

Šis projekts ir piemērs, kas parāda, ka, atbalstot renovācijas darbus, tiek panākta ievērojama siltumenerģijas ekonomija, t.i., tiek nodrošināta horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” princips īstenošana.

Pasākumu, darba semināru laikā informācija tiek nodota uz elektroniskajiem datu nesējiem, nedrukājot papīra kopijas. 2.3.1.2.aktivitātes „Pasākumi motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai” projektā „Inovācija uzņēmējdarbības motivācijas programma” ir paredzētas vismaz divas aktivitātes, kur sabiedrība tika aicināta iepazīties ar „eko-inovācijas” pielietojuma priekšrocībām konkurētspējīgas un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības attīstībā: Latvijas inovatīvo biznesa ideju konkurss „Ideju kauss 2011” un mobilās ekspozīcijas projekts „Inovācijas busiņš”. Pirmās aktivitātes ietvaros potenciālie konkursa dalībnieki tika īpaši aicināti iesniegt biznesa idejas saistībā ar „eko inovācijas” izmantošanu (izveidojot tām atsevišķu nomināciju), kopumā nominācijā tika vērtētas 37 idejas, no kurām par labāko tika atzīta „Veģetārās uzkodas”. Aktivitātes Tehnoloģiskās jaunrades veicināšanas pasākums jaunatnei „Mobilā ekspozīcija” ietvaros apmeklētāji ir iespēja iepazīt eko-inovāciju dzīvē un izprast tās lomu ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā.

2011.gadā ir apmācīti apmēram 370 cilvēki par vides un ilgtspējas jautājumiem. Pabeigtajos mācību projektos cilvēki tika apmācīti šādosursos: Videi draudzīgas audumu krāsošanas metodes piemērošana tekstila produkcijas izstrādē un ražošanā; Bīstamo vielu uzglabāšanas rezervuāru apkalpošanas operatoru apmācība; Lauku tūrisma pakalpojumu pilnveidošana ar videi draudzīgiem un energoefektīviem risinājumiem; Pārtikas produktu kvalitātes standartizācijas un optimizācijas metodes.

4.3. Labās prakses piemēri Satiksmes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

2011. gadā 3.2.1.4.aktivitātes „Mazo ostu infrastruktūras uzlabošana” ietvaros tika pabeigts projekts ”Mērsraga ostas kanāla un akvatorijas padziļināšana”. Ostas akvatorijas un kanāla padziļināšana pozitīvi ietekmēs kuģošanas drošību, jo kuģu ceļi būs drošāki satiksmei, tādēļ samazināsies satiksmes negadījumu risks, vienlaicīgi samazinot apkārtējās vides piesārņojuma risku, kas var rasties satiksmes negadījumu rezultātā. Ostas akvatorijas un kanāla padziļināšana samazina arī plūdu draudu iespējamību..

4.4. Labās prakses piemēri Veselības ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

3.1.5.1.2. apakšaktivitātes „Veselības aprūpes centru attīstība” projekts „Ambulatorās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana SIA „Limbažu slimnīca”, nodrošinot stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēja pārprofilēšanu uz ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu” veicina horizontālās prioritātes „Ilgtspējīgā attīstība” mērķi par dabas un energoresursu racionālu izmantošanu, sasniegšanu, jo veido optimālu ambulatorās veselības aprūpes attīstību un zemāku infrastruktūras resursu nolietojumu un energoresursu patēriņu, kā arī mērķa par draudu novēršanu iedzīvotāju veselībai, sasniegšanu, jo uzlabo neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes darbu un attīsta efektīvāku iedzīvotāju veselības aprūpi, tādējādi novēršot draudus to veselībai. Projekta ietvaros paredzētās aktivitātes veicina ambulatorās, kā arī vispārējās veselības aprūpes sistēmas attīstību Vidzemes reģionā, tādējādi sasniedzot horizontālās prioritātes „Ilgtspējīgā attīstība” mērķi - kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana.

3.1.5.3.1. apakšaktivitātes „Stacionārās veselības aprūpes attīstība” projekta „Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana SIA „Bauskas slimnīca”, uzlabojot veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un paaugstinot pakalpojumu izmaksu efektivitāti” ietvaros veiktās ēkas rekonstrukcijas rezultātā 2011.gadā ir radies ūdens patēriņa samazinājums salīdzinot ar 2010.gadu par 45 kubikmetriem.

4.5. Labās prakses piemēri Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā esošajās aktivitātēs

Specifiskie horizontālās prioritātes „Ilgtspējīgā attīstība” vērtēšanas kritēriji tika piemēroti 2.1.1.3.1.apakšaktivitātes projektu iesniegumiem, kuras ietvaros – visi 9 apstiprinātie projektu iesniegumi ir videi draudzīgi, jo vērsti uz energoresursu patēriņa samazinājumu.

2.1.1.1.aktivitātē „Atbalsts zinātnei un pētniecībai” papildus tika apstiprināti 10 projektu iesniegumi, kuri iepriekš tika noraidīti atbilstoši finansējuma piešķiršanas kritērijiem, no tiem 6 projektu iesniegumiem piešķirti punkti horizontālajā prioritātē "Ilgtspējīga attīstība".

Savukārt 3.1.2.1.1.aktivitātes „Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšana studiju programmu kvalitātes uzlabošanai, tajā skaitā nodrošinot izglītības programmu apgūšanas iespējas arī personām ar funkcionāliem traucējumiem” finansējuma saņēmēji ikgadējā pārskatā par projekta mērķa grupu un horizontālajām prioritātēm norādījuši, ka projektu ietvaros plānots ievērot "Zaļā iepirkuma" principu. Aktivitātes ietvaros kopumā plānoti 4 „Zaļā iepirkuma” principa ievērošanas gadījumi.

5. Veiktie un plānotie pasākumi horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” ieviešanas un uzraudzības nodrošināšanā

Horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” ieviešanas un uzraudzības nodrošināšanai 2011.gadā izdots VARAM rīkojums, ar kuru apstiprināta „Kārtība 2007.-2013. gada Eiropas Savienības plānošanas perioda horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzībai atbildīgajā institūcijā”.

Šajā kārtībā noteikti atbildīgie un procedūra:

- kādā par HP IA koordināciju atbildīgā institūcija iesaistās projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju izstrādē un sniedz atzinumus par Uzraudzības komitejā apstiprināšanai iesniegto atbildīgo iestāžu izstrādāto projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem;
- kādā par HP IA koordināciju atbildīgā institūcija nodrošina HP IA īstenošanas uzraudzības rādītāju noteikšanu aktivitāšu līmenī, kā arī sniedz rekomendācijas/atzinumus par atbildīgo iestāžu piemērotajiem HP IA īstenošanas uzraudzības rādītājiem;
- kādā par HP IA koordināciju atbildīgā iestāde nodrošina HP IA īstenošanas uzraudzību un kontroli;
- kādā par HP IA koordināciju atbildīgā institūcija nodrošina ziņojuma par HP IA īstenošanu sagatavošanu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” VSID un darbības programmām jā sagatavo plānošanas dokumentu īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējumu, kas atbilstoši VSID atbilst horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” īstenošanas novērtējumam. VARAM ir uzsākusi vides pārskata (vides monitoringa ziņojuma) sagatavošanu, lai atbilstoši vienošanās, kas tika panākta ar Vides pārraudzības valsts biroju, sagatavotu to 2012. gadā. Vides pārskatā plānots iekļaut:

- nacionālo vides indikatoru izmaiņu dinamiku no 2007. līdz 2010. gadam ieskaitot;
- Valsts stratēģiskā ietvardokumenta ietekmes rādītāju izmaiņu tendences no 2007. līdz 2010. gadam ieskaitot;
- sasniegtos uzlabojumus, īstenojot ES fondu aktivitātes sadalījumā pa darbības programmām, to papildinājumiem un aktivitātēm/apakšaktivitātēm.